

УДК 616.61-008.64:616.13/.14-007.253

Д.Б. Домбровський

Кафедра хірургії (зав. – проф. І.Ю. Полянський)

Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці

ФОРМУВАННЯ АРТЕРІОВЕНОЗНИХ ШУНТІВ У ХВОРИХ НА ХРОНІЧНУ НИРКОВУ НЕДОСТАТНІСТЬ

Резюме. Проаналізовано результати формування судинних доступів у 221 хворих із термінальною стадією хронічної ниркової недостатності. В абсолютній більшості (186 пацієнтів – 84,15%) первинний артеріовенозний шунт формували в нижній третині передпліччя шляхом анастомозування променевої артерії з головною веною (a. radialis-v. cefalica) на зразок “кінець у бік” або “кінець у кінець”. 32-м пацієнтам сформовано вторинні судинні доступи між плечовою артерією та головною веною (a. brachialis-v. cefalica) або плечовою артерією та перфорантною веною (a. brachialis-v. perforanta), що становить 14,5% від усіх артеріовенозних шунтів. Виконано 3 третинні судинні доступи між поверхневою стегною артерією та поверхневою стегною веною (a. femoralis superficialis-v. femoralis superficialis), що відповідає 1,35% від усіх артеріовенозних шунтів.

Ключові слова: хронічна ниркова недостатність, артеріовенозний шунт, синтетичні судинні протези.

У всьому світі сотні тисяч хворих страждають хронічною нирковою недостатністю. В Україні щорічний приріст хворих на хронічну ниркову недостатність становить 6-7%. Основним методом лікування хворих із термінальною стадією хронічної ниркової недостатності є екстракорпоральне очищення крові, тобто проведення хронічного гемодіалізу. В Україні маніпуляцію гемодіалізу проходять близько 7200 хворих із термінальною стадією хронічної ниркової недостатності щороку, що становить 150 на 1 млн. населення. Відповідно світовій статистиці середній показник – 300 хворих на 1 млн. населення. В Європі цей показник набагато вищий (Польща 456 хворих на 1 млн. населення, Німеччина 950 хворих на 1 млн. населення). Лікування хворих методом гемодіалізу стає можливим при наявності адекватного судинного доступу. Довготривалий хронічний гемодіаліз все частіше потребує багаторазового формування нових судинних доступів [1].

Судинні доступи класифікують на тимчасовий (катетер без манжетки, тунельний катетер з манжеткою) та постійний судинний доступ, або

артеріо-венозний шунт – це підшкірний анастомоз між артерією та веною, утворений хірургічним шляхом чи імплантований під шкіру синтетичний судинний протез, який анастомозований з магістральними судинами.

Показаннями до формування постійного судинного доступу або артеріовенозного шунта є зниження функції нирок на 15-20%, потреба хворого у проведенні хронічного гемодіалізу. Протипоказання – тяжкий стан хворого, недостатність правих відділів серця, наявність інфекції будь-якої локалізації, гематоми та інфільтрати в місці формування, неадекватна прохідність магістральних судин [2].

Загальними критеріями для визначення локалізації формування постійного судинного доступу є наступні параметри: діаметр, прохідність судин, тип будови підшкірних вен, стан артеріального русла [3-5].

Артеріовенозний шунт вважається зрілою якщо швидкість кровотоку через фістулу 600 мл/хв., внутрішній діаметр фістули 6,0 мм. та знаходиться не глибше 6,0 мм. від поверхні шкіри [6-8].

© Д.Б. Домбровський, 2014

При відсутності судинних резервів та за умов неможливості формування первинних та вторинних судинних доступів слід формувати третинний судинний доступ з використанням судинних протезів із політетрафторетилену довжиною 18,0-20,0 см., діаметром 5,0-6,0 мм. Між плечовою артерією та основною веною (a. brachialis-v. basilica) або поверхневою стегною артерією та поверхневою стегною веною (a. femoralis superficialis-v. femoralis superficialis). Переваги методу полягають в можливості практичного використання шунта вже через 2 тижні, великій поверхні для пункції, технічній простоті пункції. Недоліки – часті ускладнення (тромбози, інфікування), короткий термін використання (від 1 місяця до 3 років), значне перевантаження правих відділів серця.

Матеріали і методи. Проаналізовано результати формування судинних доступів у 221 хворих із термінальною стадією хронічної ниркової недостатності в період із 2002 по 2012 рр, яким сформовано 270 артеріовенозних шунтів в умовах відділення хірургії судин обласної клінічної лікарні м. Чернівці. Вік пацієнтів становив 18-69, середній вік – 43,5 років. Співвідношення чоловіків до жінок 118 до 103 (53% до 47%).

Пацієнтам перед формуванням судинного доступу виконано дослідження периферичних і магістральних судин верхніх кінцівок з визначенням тесту Аллена, проби з джгуттом і маркуванням поверхневих вен, проводилось ультразвукове дуплексне сканування судин верхніх кінцівок.

Загальними критеріями для визначення виду та локалізації судинного доступу слугували наступні параметри: тип будови підшкірних вен, стан артеріального русла, діаметр і прохідність судин, оцінка судинних резервів після раніше проведених операцій. Як для первинного судинного доступу були сформовані нативні артеріовенозні фістули в нижній третині передпліччя між променевою артерією (a. radialis) і головною веною (v. cephalica). Вторинні судинні доступи були сформовані в кубітальній ділянці з використанням анастомозів між плечовою артерією (a. brachialis) та головною (v. cephalica), основною (v. basilica) і перфорантною венами. При формуванні третинного судинного доступу використовувались анастомози між поверхневою стегною артерією та поверхневою стегною веною (a. femoralis superficialis-v. femoralis superficialis) з використанням синтетичних судинних протезів із політетрафторетилену (ПТФЕ) довжиною 18,0-20,0 см та діаметром 6,0 мм.

Результати дослідження та їх обговорення. Судинний діаметр, визначений за допомогою ульт-

тразвукового дуплексного сканування становив: головна вена (v. cephalica) і основна вена (v. basilica) на передпліччі та в ліктьовій ділянці – 2,2 мм, променева артерія (a. radialis) – 1,8 мм, плечова артерія (a. brachialis) в ліктьовій ділянці – 3,2 мм. Виходячи із отриманих даних 186 (84%) пацієнтам сформовано дистальні артеріовенозні фістули без наступних реконструкцій. Багатоетапні спроби формування судинного доступу були проведені у 35 (16%) пацієнтів, в 32 (91%) з яких були сформовані артеріовенозні шунти в ліктьовій ділянці. Відсутність судинних резервів внаслідок багаторазових спроб формування судинних доступів виявлено у трьох пацієнтів, яким сформовано артеріовенозний шунт з використанням синтетичних судинних протезів із політетрафторетилену довжиною 18,0-20,0 см і діаметром 6,0 мм. В абсолютній більшості (186 пацієнтів – 84,15%) первинний артеріовенозний шунт формували в нижній третині передпліччя шляхом анастомозування між променевою артерією і головною веною (a. radialis-v. cephalica) по типу “кінець в бік”, або “кінець в кінець”.

32 пацієнтам сформовано вторинні судинні доступи між плечовою артерією і головною веною (a. brachialis-v. cephalica) або плечовою артерією і перфорантною веною (a. brachialis-v. perforanta), що становить 14,5% від усіх артеріовенозних шунтів.

Виконано 3 третинні судинні доступи між поверхневою стегною артерією і поверхневою стегною веною (a. femoralis superficialis-v. femoralis superficialis), що відповідає 1.35% від усіх артеріовенозних шунтів.

Проведено 35 повторних формувань артеріовенозних шунтів, що становить 16% від усіх операцій, 29 (83%) повторних формувань судинного доступу до трьох місяців, що відповідає періоду дозрівання артеріовенозного шунту; у 64% пацієнтів вік перевищував 50 р.

Отже, хірургічна тактика в забезпеченні судинного доступу знаходиться в прямій залежності від дотримання поетапного його формування: первинні судинні доступи – дистальні нативні артеріовенозні фістули, вторинні судинні доступи – проксимальні (кубітальні) артеріовенозні фістули, третинні судинні доступи – з використанням синтетичних судинних протезів із політетрафторетилену (ПТФЕ) між плечовою артерією та основною веною (a. brachialis-v. basilica), між поверхневою стегною артерією і поверхневою стегною веною (a. femoralis superficialis-v. femoralis superficialis).

Висновки. 1. При підготовці до формування

судинного доступу із використанням синтетичних судинних протезів необхідно надавати особливу увагу пацієнтам із діабетичною ангіопатією та хворим, вік яких перевищує 50 років. 2. Для мі-

німізації ускладнень перед формуванням судинних доступів показано широке використання ультразвукового дуплексного сканування з метою діагностики стану периферичних та магістральних судин.

Список використаної літератури

1. Ганєев Т.С. Ангиохирургическое обеспечение больных на гемодиализе / Т.С. Ганєев, А.Т. Ганєева // Нефрология. – 2003. – Т. 7. – С. 108-117.
2. Постоянный сосудистый доступ для гемодиализа: современные тенденции / Я.Г. Мойсюк, А.Ю. Беляев, А.С. Иноземцев [та ін.] // Нефрология и диализ. – 2002. – Т. 4, № 1. – С. 34-40.
3. Стецюк Е.А. Основы гемодиализа / Под ред. Е.Б. Мазо. – М.: ГЭОТАР-МЕД, 2001. – 320 с.
4. Creation, cannulation and survival of arteriovenous fistulae: Data from the Dialysis Outcomes and Practice Patterns Study / Hunh C. Rayner, Ronald L. Pisoni, Brenda W. Gillespie [et al.] // *Kidney International*. – 2003. – Vol. 63, № 1. – P. 323-330.
5. Polkinghorne K.R. Epidemiology and Blood Flow Surveillance of the Native Arteriovenous Fistula: A Review of the Recent Literature / K.R. Polkinghorne, P.G. Kerr // *Hemodialysis International*. – 2003. – Vol. 7, № 3. – P. 209-224.
6. Pittard J.D. Safety monitors in hemodialysis / J.D. Pittard, A.R. Nissenson, R.N. Fine // *Dialysis therapy*, 3rd edn. Philadelphia: Hanley Belfus, 2002. – P. 68-82.
7. The value and limitations of the arm cephalic and basilic vein for arteriovenous access / E. Ascher, A. Hingoran, Y. Gunduz [et al.] // *Ann. Vasc. Surg.* – 2001. – Vol. 15, № 1. – P. 89-97.
8. Beathard G.A. Initial clinical results with the Life Site hemodialysis access system / G.A. Beathard, G.A. Posen // *Kidney International*. – 2000. – Vol 58, № 5. – P. 2221-2227.

ФОРМИРОВАНИЕ АРТЕРИОВЕНОЗНЫХ ШУНТОВ У БОЛЬНЫХ ХРОНИЧЕСКОЙ ПОЧЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ

Резюме. Проанализированы результаты формирования сосудистых доступов в 221 больных с терминальной стадией хронической почечной недостаточности. В абсолютном большинстве (186 пациентов – 84,15%) первичный артериовенозный шунт формировали в нижней трети предплечья путем наложения анастомозов между лучевой артерией и латеральной подкожной веной руки (a. radialis - v. cephalica) по типу “конец в бок” или “конец в конец”. 32-м пациентам сформировано вторичные сосудистые доступы между плечевой артерией и латеральной подкожной веной руки (a. brachialis-v. cephalica) или плечевой артерией и перфорантной веной (a. brachialis-v. perforanta), что составляет 14,5 % от всех артериовенозных шунтов. Выполнено 3 третичные сосудистые доступы между поверхностной бедренной артерией и поверхностной бедренной веной (a. femoralis superficialis-v. femoralis superficialis), что соответствует 1,35% от всех артериовенозных шунтов.

Ключевые слова: хроническая почечная недостаточность, артериовенозный шунт, синтетические сосудистые протезы.

FORMATION OF ARTERIOVENOUS SHUNTS IN PATIENTS WITH CHRONIC RENAL FAILURE

Abstract. The results of the formation of vascular accesses in 221 patients with end-stage renal failure are analyzed. In the vast majority (186 patients – 84,15 %) primary arteriovenous shunt was formed in the lower third of the forearm by anastomosis between a. radialis – v. cephalica by the pattern “end-to-side” or “end to the end”. Secondary vascular access between a. Brachialis – v. cephalica or a. brachialis-v. perforanta were formed in 32 patients, representing 14.5% of all arteriovenous shunts. 3 tertiary vascular accesses are performed between a. femoralissuperficialis-v. femoralissuperficialis which corresponds to 1.35% of all the arteriovenous shunts. **Key words:** chronic renal failure, arteriovenous shunt, synthetic vascular grafts.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Надійшла 03.04.2014 р.

Рецензент – проф. Іфтодій А.Г. (Чернівці)